

Συμπεράσματα Ημερίδας που συνδιοργάνωσαν το WWF Ελλάς και το ΙΜΔΟ&ΤΔΠ στις 16/5/2011 με θέμα:
«Ελληνική Δασοπονία: Ένα μεγάλο πλεονέκτημα και για την ελληνική οικονομία»

Συμπεράσματα, προβλήματα που εντοπίστηκαν και προτάσεις.

Ο ρόλος των δασών και της δασοπονίας στην αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης.

Τα δάση και οι δασικές εκτάσεις της χώρας μας καλύπτουν περίπου το 49% της επικράτειας και περίπου το 77% αυτών ανήκει στο δημόσιο. Και όμως οι πιστώσεις προς τη δασοπονία δεν ξεπερνούν το 0,35% του κρατικού προϋπολογισμού κατά τα τελευταία χρόνια.

Η δασοπονία αποτελεί κλάδο του πρωτογενή τομέα της οικονομίας μας με σημαντική προστιθέμενη αξία και πολλαπλασιαστική σημασία, τόσο για το δευτερογενή (εμπορία δασικών- ξυλωδών και μη ξυλωδών- προϊόντων και βιομηχανία ξύλου) όσο και για τον τριτογενή τομέα της οικονομίας (τουρισμό). Προσφέρει επίσης μια σειρά περιβαλλοντικών υπηρεσιών (δημιουργία και προστασία εδάφους, προστασία υδάτινων πόρων, αποθήκευση άνθρακα κ.α.) τα οποία, αν και δεν κατατάσσονται εύκολα σε έναν παραγωγικό τομέα, αποκτούν βαθμιαία αγοραία αξία που συνεχώς αυξάνεται.

Αναπτυξιακές δυνατότητες

Από τις εισηγήσεις και τη συζήτηση που ακολούθησε κατά τη διάρκεια της ημερίδας προέκυψαν συμπεράσματα, που σηματοδοτούν αναπτυξιακές δυνατότητες της ελληνικής δασοπονίας προς τις ακόλουθες κατευθύνσεις.

- Υπάρχουν πολλά περιθώρια αύξησης της δασικής παραγωγής και βελτίωσης της ποιότητας και της αξίας των παραγόμενων δασικών προϊόντων (τεχνικής και βιομηχανικής ξυλείας), καθώς και διεύρυνσης της δασικής παραγωγής προς νέες κατευθύνσεις, των μη ξυλωδών προϊόντων (μανιτάρια, τρούφες, κάστανα, φουντούκια, κράνα, αρωματικά και φαρμακευτικά φυτά, μέλι κ.α.) και των υπηρεσιών (δασική αναψυχή και ορεινός τουρισμός). Εκτιμάται ότι η οικονομική αξία των δασικών αγαθών, τα οποία δεν αποτιμώνται και δε συμπεριλαμβάνονται σήμερα στο ΑΕΠ της χώρας, είναι πολλαπλάσια της αξίας της μέχρι σήμερα καταγραφόμενης δασικής παραγωγής.
- Πέρα από τα περιθώρια βελτίωσης της ποιότητας της παραγόμενης ξυλείας στα δάση μπορούν να αναπτυχθούν εναλλακτικές επιχειρηματικές δραστηριότητες του δευτερογενή τομέα της ξυλοπονίας (αξιοποίησης της ξυλώδους βιομάζας για ενεργειακούς και άλλους σκοπούς).
- Σημαντικές πτυχές της πράσινης ανάπτυξης μπορούν να προωθηθούν μέσω της δασοπονίας, με ταυτόχρονη προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Αποθήκευση άνθρακα, - μείωση εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και συμμετοχή της δασοπονίας στη νέα αγορά του «εμπορίου ρύπων», συνεισφορά με ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (νερό/υδατοπτώσεις, βιομάζα), φυσικά ανανεώσιμα και βιολογικά προϊόντα, συνδρομή στη βελτίωση της ποιότητας ζωής (αναψυχή, έμπνευση και υγεία), συνδρομή στη διατήρηση των γενετικών πόρων, της βιοποικιλότητας και της φυσικής μας κληρονομιάς συνολικότερα. Τα παραπάνω ανοίγουν επίσης νέους ορίζοντες στον τομέα της πράσινης οικονομίας και του πράσινου μάρκετινγκ, στα οποία τα δασικά προϊόντα και οι υπηρεσίες θα πρέπει να παίξουν κυρίαρχο ρόλο.
- Υπάρχουν δυνατότητες προώθησης συστημάτων πιστοποίησης της αειφορικής δασικής διαχείρισης και της σήμανσης των παραγόμενων δασικών προϊόντων και άρα άνοιγμα σε νέες αγορές, αλλά και προώθηση μιας καλύτερης εικόνας για τη διαχείριση που ασκείται στα δάση μας.

- Υπάρχουν ευκαιρίες για την προώθηση εναλλακτικών μορφών ανάπτυξης με έμφαση στο φυσικό πλούτο και τα προστατευόμενα δάση της χώρας.

Προβλήματα

Εντοπίστηκαν αρκετά προβλήματα και δυσκαμψίες που δυσχεραίνουν τον πραγματικό ρόλο που θα έπρεπε να παίζει η δασοπονία στην οικονομία της χώρας μας, τα οποία μπορούν να συνοψιστούν στα παρακάτω:

1. Μικρή χρηματοδότηση της δασοπονίας και έλλειψη επενδύσεων με αποτέλεσμα οι κρατικές εκμεταλλεύσεις δασών να υπολειτουργούν και να μην είναι σε θέση να σχεδιάσουν αλλά και να αξιοποιήσουν το παραγωγικό δυναμικό των δασών, αλλά ούτε και να προστατέψουν τα δάση από εντεινόμενες απειλές κατά τα τελευταία χρόνια.
2. Προβληματικό σύστημα εκμετάλλευσης των δασών, με σημαντικές ανεπάρκειες στην οργάνωση της συγκομιδής ξύλου στα δάση και με σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις τόσο στη δασική εργασία όσο και στο ίδιο το δασικό οικοσύστημα. Οι δασικές εκμεταλλεύσεις, ως μονάδες παραγωγής και ανάπτυξης βρίσκονται σχεδόν σε αδράνεια, ενώ οι δασικές εργασίες πραγματοποιούνται συχνά χωρίς ουσιαστική εποπτεία και οι δασικοί συνεταιρισμοί, υποβαθμισμένοι και με σημαντικές αδυναμίες, βρίσκονται στα πρόθυρα διάλυσης.
3. Σοβαρές ελλείψεις στο σύστημα πληροφοριών και στατιστικής της δασοπονίας προς όλες τις κατευθύνσεις (φυσικό περιβάλλον, συγκρότηση και παραγωγικότητα δασών, απογραφή δασών, δασική ιδιοκτησία και χρήσεις γης, διαχείριση δασών, δασική οικονομία κλπ) που οδηγούν σε αδυναμία σχεδιασμού της ανάπτυξης και της κινητοποίησης πόρων και δυναμικού.
4. Διασπασμένο και ελάχιστο αποδοτικό σύστημα διοίκησης των δασικών υπηρεσιών. Δασικές Υπηρεσίες σε δύο υπουργεία (ΥΠΕΚΑ, ΥΠΕΣ), ακατάλληλες δομές διοίκησης των Δασαρχείων, εξωτερικές παρεμβάσεις, διασπορά ευθυνών και κατακερματισμός αρμοδιοτήτων διαχείρισης και προστασίας δασών, είναι μερικά φαινόμενα που καθιστούν αδύνατη τη διαμόρφωση δασικής πολιτικής στη χώρα και οδηγούν σε αναποτελεσματική διαχείριση και ελλιπή προστασία των δασών.
5. Σύστημα αντιπυρικής προστασίας διασπασμένο και αναποτελεσματικό. Κυριαρχία της αντίληψης ότι η δασοπροστασία ταυτίζεται με την καταστολή και αγνόηση της πρόληψης.
6. Δαιδαλώδης και αναποτελεσματική δασική νομοθεσία.
7. Αναχρονιστικό πλαίσιο διαχείρισης δασών. Ξεπερασμένο πλαίσιο προδιαγραφών (από το 1965) και αναποτελεσματικές μέθοδοι και πρακτικές διαχείρισης καθιστούν προβληματική τη συνέχιση των υλοτομικών εργασιών και της δασικής παραγωγής ιδιαίτερα στις ευαίσθητες από περιβαλλοντική άποψη περιοχές (Δίκτυο Ν.2000, Εθνικά πάρκα, Αισθητικά δάση κλπ).
8. Προβληματική η σύζευξη δασικής και περιβαλλοντικής πολιτικής και αναποτελεσματική η διαχείριση των προστατευόμενων δασών.
9. Ελλιπής υποστήριξη της δασικής έρευνας, αποκοπή της δασικής έρευνας από την πράξη, σοβαρή υστέρηση των περιφερειακών δασικών υπηρεσιών στον τομέα της τεχνολογίας και της απορρόφησης νέας τεχνογνωσίας.
10. Σοβούν σοβαρά προβλήματα και δυσκαμψίες και στο δευτερογενή τομέα της δασικής οικονομίας. Πλημμελής η τυποποίηση δασικών προϊόντων, προβληματική η περεταίρω αξιοποίηση του ξύλου και των άλλων δασικών προϊόντων και δυσχερής η αξιοποίηση νέων προϊόντων, όπως τα συσσωματώματα ξύλου (pellets), με

συνέπεια τη μειωμένη ανταγωνιστικότητα και το ελλειμματικό ισοζύγιο εισαγωγών - εξαγωγών.

11. Ελλιπέστατος συντονισμός μεταξύ του ιδιωτικού τομέα μεταποίησης/εμπορίας, των δασικών συνεταιρισμών και της δασικής υπηρεσίας που κατευθύνει τη δασική παραγωγή.
12. Ελλιπέστατη η υιοθέτηση σύγχρονων συστημάτων πιστοποίησης της ποιότητας του ξύλου και της ορθής διαχείρισης των δασών, με συνέπεια να χάνονται σημαντικές ευκαιρίες προώθησής του στην αγορά.
13. Αδυναμία οργάνωσης ενός πολυλειτουργικού συστήματος δασικής οικονομίας, το οποίο να συνδυάζει την προστασία, τις κοινωνικές υπηρεσίες και την παραγωγή πληθώρας προϊόντων, με αποτέλεσμα να χάνονται σημαντικά οικονομικά οφέλη για τη χώρα.

Προτάσεις

Βάσει των παραπάνω οι προτάσεις που έγιναν κατά τη διάρκεια της ημερίδας μπορούν να συνοψιστούν στα παρακάτω:

1. Επενδύσεις και χρηματοδοτήσεις στη δασοπονία πολλαπλών σκοπών με στόχο την παραγωγή ποιοτικών πιστοποιημένων προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής αξίας, τα οποία θα αποσβένουν το κόστος παραγωγής τους και θα προσφέρουν κέρδη στις τοπικές οικονομίες αλλά και στην εθνική οικονομία.
2. Αναδιοργάνωση και εκσυγχρονισμός των Δασικών Υπηρεσιών με γνώμονα την αποκατάσταση ιεραρχικής δομής (υπαγωγή όλων των δασικών υπηρεσιών σε ένα φορέα) και συνθηκών λειτουργίας παραγωγικών μονάδων στην περιφέρεια.
3. Δραστικές αλλαγές στην Κρατική Εκμετάλλευση Δασών με κατεύθυνση τη λειτουργία αποδοτικών παραγωγικών μονάδων και με στόχο την ορθολογική και αποδοτική αξιοποίηση του παραγωγικού δυναμικού των δασών (ξυλώδη και μη ξυλώδη προϊόντα και υπηρεσίες), αξιοποιώντας μάλιστα δυνάμεις και πόρους τόσο του δημόσιου, όσο και του ιδιωτικού τομέα και κάτω από συνθήκες προστασίας και αειφορικής διαχείρισης των δασών.
4. Αναδιοργάνωση της δασικής εργασίας με δραστικές αλλαγές στη λειτουργία των δασικών συνεταιρισμών, αλλά και υποστήριξή τους στο επίπεδο της εκπαίδευσης/επιμόρφωσης, ταυτότητας και ασφάλειας.
5. Η τεράστια εφεδρεία του άνεργου ή υποαπασχολούμενου σήμερα δασικού προσωπικού, δασολόγων και δασοπόνων, μπορεί άμεσα να αξιοποιηθεί στα πλαίσια αναμόρφωσης του συστήματος των ΚΕΔ, αναθέτοντας σ' αυτούς, τόσο αρμοδιότητες συγκομιδής και εμπορίας δασικών προϊόντων (αντί των συνεταιρισμών ή και μαζί με αυτούς) όσο και ευθύνες που έχουν σήμερα οι δασολόγοι του Δασαρχείου, όπως η εκπόνηση μελετών, οι προσημάνσεις, καταγραφή της παραγωγής κλπ. Προϋπόθεση βεβαίως είναι το άνοιγμα του επαγγέλματος των δασεργατών και η κατάργηση του ιδιόμορφου μονοπωλίου που εγκατέστησε το ΠΔ 126 στην εκμετάλλευση των δασών από το 1986.
6. Πλήρης αναμόρφωση του συστήματος δασικών πληροφοριών, τόσο ως προς το φυσικό περιβάλλον, όσο και ως προς την παραγωγή και τη δασική ιδιοκτησία.
 - ο Απογραφή δασών με περιοδική ανά δεκαετία επισκόπηση της κατάστασης τους σε συνδυασμό με τεχνικές τηλεπισκόπησης και δειγματοληψίας και ενσωμάτωση απογραφών που σχετίζονται με τη φυσικότητα, τη δομή, τη συμμετοχή και άλλων μορφών ζωής, τη βιοποικιλότητα κλπ.
 - ο Ολοκλήρωση και κύρωση των δασικών χαρτών και του δασολογίου με προτεραιότητα στις περιοχές με σοβαρά και εκτεταμένα προβλήματα προστασίας της δασικής ιδιοκτησίας.

- ο Δημιουργία γεωγραφικής Βάσης Δεδομένων για τα διαχειριζόμενα δάση μέσω των συντασσόμενων διαχειριστικών σχεδίων και των αποτελεσμάτων της εκμετάλλευσης των δασών.

- ο Βελτίωση του συστήματος καταγραφής αποτελεσμάτων διαχείρισης και παραγωγής σε περιφερειακό επίπεδο (Δασικό σύμπλεγμα / Δασαρχείο) και εμπλουτισμός με οικονομικά στοιχεία και οικονομικούς δείκτες).

- ο Αναμόρφωση του συστήματος στατιστικών στοιχείων και απολογισμών σε εθνικό επίπεδο, τακτική και αδιάλειπτη έκδοση.

Το σύστημα αυτό πληροφοριών πρέπει να δημιουργεί επίσης εισροές για την παρακολούθηση του φυσικού περιβάλλοντος και τη σύνταξη σχετικών εκθέσεων προς ευρωπαϊκούς και διεθνείς οργανισμούς (δείκτες αειφορίας, Σύμβαση του Κιότο, FAO κλπ).

7. Άμεση ανανέωση των προδιαγραφών σύνταξης διαχειριστικών μελετών με στόχο τον πραγματικό εκσυγχρονισμό και την προσαρμογή στις σύγχρονες ανάγκες της κοινωνίας και τις δυνατότητες του δασολογικού κλάδου. Μια διευρυμένη ομάδα εργασίας αποτελούμενη από ειδικούς και ιδιώτες μελετητές, οι οποίοι αποδεδειγμένα μπορούν να συνεισφέρουν στη διαδικασία αυτή, θα πρέπει να εξετάσει τις διαθέσιμες προτάσεις.
8. Συνέχιση της διαδικασίας για την αναθεώρηση της Δασικής Νομοθεσίας με πιο εντατικούς ρυθμούς.
9. Επανεξέταση και προώθηση των φυτειών ταχυαυξών και άλλων δασικών ειδών (λεύκη, κρانيές καρυδιές κλπ) σε κατάλληλες για τον σκοπό αυτό γεωργικές γαίες με σκοπό την παραγωγή ξυλωδών και μη ξυλωδών προϊόντων (βιομηχανικό ξύλο, συσσωματώματα ξύλου, βιομάζα, καρπούς κλπ) και την αύξηση της συνδρομής της δασοπονίας στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας.
10. Ενεργοποίηση του διαλόγου μεταξύ Κεντρικής Δασικής Υπηρεσίας (Ειδική Γραμματεία Δασών) και του δευτερογενή τομέα για την εξέταση της δυνατότητας συνεργασίας μεταξύ δημοσίου και ιδιωτών στην υπόθεση της διαχείρισης και προστασίας των δασών. Επειδή στο παρελθόν ο ρόλος του δευτερογενή τομέα κάθε άλλο παρά εποικοδομητικός ήταν, θα πρέπει να παραχθεί ξεκάθαρο πλάνο προτάσεων και συζήτηση με όρους διαφάνειας.
11. Προώθηση της πιστοποίησης της αειφορικής δασικής διαχείρισης και των πιστοποιημένων δασικών προϊόντων σε όλα τα παραγωγικά δάση της χώρας, εφόσον λυθούν τα προβλήματα που αναφέρονται παραπάνω και τα οποία εμποδίζουν την άσκηση μιας σύγχρονης αειφορικής δασικής διαχείρισης.
12. Ανάπτυξη του εθελοντισμού για την ενεργή συμμετοχή πολιτών σε εργασίες διαχείρισης και προστασίας δασών.
13. Διερεύνηση δυνατοτήτων για απασχόληση ανέργων σε δασικές εργασίες (πχ αναδασώσεις, καθαρισμούς κλπ).